

Kulturkampene i USA og betydning for politisk klima og utenrikspolitikk

Sigurd Neubauer

Det kommende presidentvalget i USA vil som alltid handle om økonomi, men det ser også ut til å ville handle mye om ideologi og kulturkamp. Ifølge demokratene står nå «selve det amerikanske demokratiet i fare», slik president Joe Biden formulerte det før mellomvalget 8. november i år, og når han snakker om angrepet på Kongressen 6. januar 2021. Ifølge republikanerne står USA ved en korsvei der presidentvalget handler om kampen mot det de kaller «woke-ideologi».

Dette fokuset på ideologi og verdier beskrives gjerne som kulturkamp, kulturkonflikt eller kulturkrig og fyller en stadig større grad den politiske slagmarken. Det blir både våpenet og selv krigsbyttet. Kulturkamp, som vi vil kalle det her, handler dels om verdier, for eksempel abort, som spesielt høyresiden har vært opptatt av å bekjempe eller begrense. På venstresiden handler det i stor grad om identitet (kjønn og etnisitet) og hvorvidt landet er inklu-

derende nok, eller «systematisk rasistisk». Høyresiden mobiliserer tilsvarende mot venstresidens økte fokus på identitet.

De siste ti årene har det voldsomme politiske engasjementet i kulturkampene bidratt til polarisering og dermed også undergravd enigheten om hva det betyr å være en amerikaner og hva landet står for. Den skjøre konsensusen mellom partiene har også blitt kraftig svekket. Hvordan Amerika kom til dette punktet blir selvsagt diskutert – der progressive og konservative skylder på hverandre – men begge fløyene er mer eller mindre enige om at landet som sådan ikke beveger seg i en god retning. Det politiske systemet er i økende grad preget av å være fastlåst.

Gjensidig forakt har blitt en del av den politiske kulturen. Den harde venstresiden betrakter politiske motstandere – og deres velgere – som uoprettelige rasister/transfo-

ber/anti-vitenskapelige/dumme, osv. Biden fulgte nylig denne trenden da han kalte Trump og «MAGA-republikanere» en trussel mot demokratiet. «MAGA» er kort for «Make America Great Again», altså Trumps hovedslagord. Bidens retorikk ble oppfattet som en referanse til de 75 millioner amerikanere som stemte på Trump i 2020. Bruken av begrepet «MAGA-republikanere» ble også oppfattet som forakftfull og minnet konservative om Hilary Clinton som kalte Trumps velgere «deplorables».

Tilsvarende har utsagn fra den republikanske fløyen, som Trumps utsagn om at «Mexicans are rapists», mobilisert den politiske venstresiden i forakt mot den republikanske høyresiden. Et annet eksempel er hvordan Trump la grunnlaget for sitt politiske kandidatur i 2011 med angrepet på Obama, der han nøret opp under konspirasjonsteorier om hvorvidt presidenten var født i USA.

Dagens kulturkamper er forankret i de store sosiale omveltningene på 1960-tallet der borgerrettighetskamp la grunnlaget for feminisme og den «seksuelle revolusjonen». Venstresiden argumenterer at LGBT er dagens borgerrettighetskamp. Venstresiden, og til en større grad landets kulturelite, argumenterer at deres verdier gjenspeiler «fremgang» - eller «fremskritt» - mens høyresiden ofte kaller disse verdiene «woke». I denne analysen skal vi se nærmere på den underliggende interne dynamikken for kulturkampene. Vi begynner med venstresiden før vi ser på høyresiden og til slutt spør om dette også kan få betydning for amerikansk utenrikspolitikk.

«Woke» og Kritisk Raseteori (KRT) som politisk prosjekt
Webster definerer Woke som “aware of and actively attentive to important facts and issues (especially issues of racial and social justice)”. Woke-bevegelsen er imidlertid vanskelig å definere, fordi fanesakene stadig forandres og drives av tidsånden og nyhetsbildet. Men i løpet av det siste tiåret har hovedfokuset beveget seg fra klima, til #Metoo, til Black Lives Matter og til det nåværende stadiet som hovedsakelig fokuserer på LGBT+-rettigheter, transpersoner og «kjønnsideologi». I min lesning er det imidlertid *Kritisk Raseteori* («Critical Race Theory») som er mest på dagsordenen i USA i disse dager.

KRT var i utgangspunktet en akademisk retning, som nå har blitt politisert og brukt som et fundament for radikal politikk. Ifølge KRT-forkjemperen Nikole Hannah-Jones er for eksempel den amerikanske grunnloven fra 1776 ikke et eksperiment i retningen av universelle rettigheter for *alle*, men handlet i realiteten om slaveri og undertrykkelsen av svarte mennesker. Dette tankegodset er kanskje best manifestert gjennom «1619-prosjektet», som ble grunnlagt i 2019 av Jones. Hovedargumentet her er at USAs begynnelse ikke var i 1776 da grunnloven ble skrevet, men snarere i 1619, da den første afrikanske slaven ankom. Dette legger grunnlaget for det som i dag beskrives som «systematisk rasisme», hvilket betyr at samfunnet og strukturene er gjennomgripende rasistiske.

Til tross for at «1619-prosjektet» har blitt kraftig kritisert av historikere, forsetter aviser som New York Times å promotere konseptet. Avisen spiller en sentral rolle når det kommer til å sette den kulturkampens dagsordenen.

I sin mest ekstreme variant deler KRT mennesket mellom «undertrykkere» og den «undertrykte». «Hvithet» handler om «skyld» og «undertrykkelse». For eksempel har den innflytelsesrike historikeren Ibram X. Kendi ved Boston University skrevet: «The only remedy to racist discrimination is antiracist discrimination. The only remedy to past discrimination is present discrimination. The only remedy to present discrimination is future discrimination».

Logikken her er at rike hvite nyter godt av sin etnisitet, mens fattige hvite nyter psykologisk av den. Dette kalles «hvitt privilegium». Poenget er altså at man mener at fremskritt ikke har funnet sted i USA med hensyn til likestilling og like rettigheter, og at slik likeverdighet er umulig. Alt handler, i følge Kendi, kun om «makt»; mellom dem som har den, og dem uten, om «undertrykkere» og «undertrykkete». De «undertrykkete» skal forenes – dvs seksuelle og etniske minoriteter (People of Color) mot «undertrykkeren» som innenfor dette rammeverket er den hvite mann.

Alt dette står i kontrast til progressive og tradisjonelle demokrater som ønsker seg et mer rettferdig samfunn der historiske ulikheter og forskjeller utjevnes. Det handler rett og slett om å inkludere alle, og ikke diskriminere noen. Innenfor det demokratiske partiet, som ledes av Biden, samt lederne for Senatet og Representantens hus, Chuck Schumer og Nancy Pelosi, foregår en ideologisk maktkamp mellom de tradisjonelle liberale, som ønsker seg et mer rettferdig samfunn, og den radikale fløyen, som prioriterer «rase» og «seksuell identitet» over alt annet. For Biden/Schumer/ Pelosi handler politikk om inkludering, og ikke om å erstatte én elite med en annen. Pelosis linje forsetter med valget av Hakeem Jeffries som hennes etterfølger. Han har gjentatte ganger kritisert woke-ideologien.

Republikanske kampsaker: abort, konspirasjoner og anti-woke

På konservativ og republikansk side har verdikampen også blitt skjerpet kraftig de senere årene. Den beste illustrasjonen er kanskje abortkampen og høyesteretts omgjøring av «Roe v. Wade»-dommen som gjorde abort lovlig. Dette var en kampsak for konservative i lang tid, og viser at også «gamle» verdispørsmål fortsatt er aktuelle. Av nyere dato er imidlertid retorikken fra høyre-radikale medier og aktører som Steve Bannon, som fremstilte Obama som både kommunist og «uekte» amerikaner, deres mange konspirasjonsteorier, forakt for ekspertise og tradisjonelle media. Alt dette nærer opp under både rasisme og et giftig politisk klima.

Ron DeSantis valgscred i Florida viser hvordan kultur-

kampen lever. For ham har kulturkampen og «anti-woke» vært en ideell sak å ta tak i og mobilisere konservative velgere mot. Han har blant annet gått til politisk angrep mot Disney-konsernet fordi selskapet uttalte offisielt at det ikke kom til å støtte en ny lov som forbyr barneskoler og barnehager å lære elevene om seksuell orientering og kjønnsidentitet. Floridagovernøren har også sammenlignet KRT og LGBT+ ideologi med «kulturmarxisme», et begrep som inntil nylig bare ble brukt av den ytterste høyresiden. I en tale i september, erklærte han: «Wokeness er en form for kulturmarxisme. Målet er å delegitimere selve grunnlaget som dette landet er basert på og prinsippene som forfedrene stolte på».

Trump og DeSantis forblir de mest populære kandidatene på republikansk side fordi de engasjerer seg i disse kulturkampene. Som mange analytikere har påpekt forbedret Trump resultatene betraktelig i 2020 blant alle etniske minoriteter, inkludert afrikansk-amerikanere. KRT (og LGBT+) er, kanskje ironisk nok, ikke fanesaker for verken afrikansk-amerikanere eller latin-amerikanere, men snarere for hvite progressive – og velstående – borgere. Kulturkampene er i realiteten en kamp mot det konservative betrakter som den «hegemoniske venstresiden» og dens egen elite.

Høyresiden betrakter den kulturelle venstresiden – fra demokratiske politikere til media, akademikere og næringslivet – som en korrumpert og selvutpekt elite som kun bekymrer seg om sine egne interesser. For dem handler det, ifølge høyresiden, å holde på makten til enhver pris. Konservative som DeSantis, tidligere visepresident Mike Pence og Trump oppfatter det slik at venstresiden begår et ideologisk angrep mot den vestlige sivilisasjonen som sådan. Konservative engasjerer seg i USA mot hva de betrakter som en bevist promotering av en monokultur som vil erstatte amerikansk samfunnsliv gjennom promotering av en autoritær «woke-ideologi». Prominente konservative som Jim Banks har lovet at den kommende republikanske Kongressen skal holde høringer om KRT innenfor utdannessystemet og militæret.

Det er denne kulturelle dynamikken som er drivkraften bak politisk polarisering i dagens USA.

Det er ikke nytt at de politiske ekstremitetene dyrker hverandre, altså gir hverandre politisk ammunisjon til sitt gjensidige engasjement. Men i dagens USA er dette i ferd med å fullstendig dominere den politiske agendaen, også i sentrum. En naturlig konsekvens for samfunnsutviklingen når debatten er forankret i identitet, er at politiske løsninger – alt fra helsepolitikk til klima og skatt – blir vanskeligere å finne. Når politiske motstandere fremstilles som en direkte trussel mot USA og mot demokratiet, fra begge sider, blir det også politisk umulig å forhandle eller å kompromisse. Konfliktnivået bidrar også til mer rasisme og gjensidig forakt som ikke bare gjennomsyrrer det politiske klimaet, men også store deler

av samfunnet.

Utenrikspolitikk

Det er ikke noe nytt at amerikanske kulturelle og politiske bevegelser raskt beveger seg over Atlanteren og påvirker oss i Europa på godt og ondt. #Metoo er kanskje det beste eksempelet i nyere tid. Vi har også sett at det oppstod antirasistiske demonstrasjoner mange steder i Europa, inkludert i Norge, etter drapet på George Floyd.

Men har dette fått noen implikasjoner for amerikansk utenrikspolitikk? I utgangspunktet er svaret nei, eller i liten grad, fordi dette først og fremst er en intern kamp i USA. Vi har imidlertid sett noen eksempler på at verdikampen «smitter over» i utenrikspolitikken. For den progressive delen av det demokratiske partiet er promotering av LGBT+ rettigheter innenfor internasjonale organisasjoner, blitt viktigere. For høyresiden har vi for eksempel sett kutt av amerikansk støtte til abort i internasjonale organisasjoner, slik Trump-administrasjonen gjorde.

Den tradisjonelle amerikanske utenrikspolitiske eliten, i begge partier, støtter multilateralisme og internasjonale organisasjoner, spesielt når de er ledet av USA. Demokratene og republikanerne forblir enige om at Kina er en strategisk trussel. Begge partiene, samt Trump-fløyen, støtter Taiwan. Bidens nye pro-Taiwan-politikk har derfor ikke møtt mye kritikk internt i USA. Tilsvarende er det bred støtte til NATO i dagens kongress. Men vil det vare?

Et av resultatene fra presidentvalget i 2020 er at staben fra Trump-administrasjonen har etablert et nytt nettverk av tankesmier og alternative medier som promoterer den tidligere presidents politikk og ideologi. Med dette er en intellektuell base for hva konservative og republikanere står for etablert. Disse organisasjonene er primært *The Claremont Institute* og *The America First Policy Institute*, mens *Heritage Foundation* har også blitt en del av pro-Trump-nettverket. Den tradisjonelle neokonservative *tankesmien Foundation of Defense of Democracies (FDD)* støttet formelt – og uformelt – Trump-administrasjonen med sin anti-Iran/pro-Israel-agenda. Det samme kan sies om *Hudson Institute*.

Andre tradisjonelt republikanske tenketanker som *American Enterprise Institute* og *CATO Institute* har blitt nesten irrelevante, samtidig som *Vandenberg Coalition*, en ny utenrikspolitisk organisasjon, ble satt opp for å forene den tradisjonelle republikanske utenrikspolitiske eliten med den nye pro-Trump eliten. Den tradisjonelle neokonservative utenrikspolitiske eliten har altså beveget seg nærmere Trump – men de er ikke lengre den dominerende stemmen.

Dersom DeSantis eller Trump vinner i 2024 kan det forventes at staben for en ny administrasjon dannes av personer innenfor dette nettverket. De personlige båndene

mellom dette nettverket og UAE/Saudi Arabia tilsier at en politisk prioritet forblir utvidelsen av Abraham Accords (normaliseringen av relasjonene mellom Israel og arabiske Gulf-land), med hovedvekt på Saudi Arabia og Israel. Dette er også god innenrikspolitik for republikanere. Transatlantisk politikk kan fort bli mindre viktig for dette nettverket.

Nettopp fordi den republikanske kulturkampen er definert mot «woke»-ideologien blir kampen mot politisk korrekthet sentral. Mange av de konservative er også ideologiske motstandere av «multikulturalisme». For eksempel er det mange som beundrer Viktor Orbán, og det er ikke utenkelig at det samme nettverket har et kritisk syn på tradisjonelt liberale land som Sverige og Tyskland. Men dette betyr nødvendigvis ikke at en fremtidig republikansk administrasjon nedprioriterer transatlantisk sikkerhet slik Trump gjorde.

Det har også blitt tydeligere at pro-Trump delen av det republikanske partiet, samt den nye pro-Trump utenrikspolitiske eliten, ikke lenger er like klare Russland- og Putin-venner som Trumps selv var som president. Dette er en vesentlig endring av strategisk betydning dersom de skulle komme til makten igjen. Dette betyr nødvendigvis ikke at de automatisk kommer til å støtte Biden-administrasjonens linje når det gjelder Ukraina. Innenfor den nye konservative utenrikspolitiske eliten øker skepsisen mot en uforbeholden støtte til Ukraina, i alle fall på dagens nivå.

Fordi republikanerne og demokratene er splittet over ideologi, blir definisjonen av hva rikets sikkerhet er i større grad knyttet til interessen til den sittende amerikanske administrasjonen. Den trenden ble forsterket med Trump, og forsetter. Resultatet kan bli mindre grad av strategisk tenkning og lange linjer i utenrikspolitikken, til fordel for en mer opportunistisk og reaktiv politikk. Det er ikke et positivt scenario for det sterkeste landet i verden, som skal stå opp mot fremvoksende autoritære regimer verden rundt.

Universelle verdier er under press, og konservative og liberale kan ikke enes om grunnleggende fakta, men det betyr ikke nødvendigvis at opplysningstiden er over i USA. Massehysteri og flertallets tyranni er også en del av historien, men menneskehet har overlevd langt verre tilstander enn hva som skjer i USA i dag, spesielt i det tjuende århundre. Om ikke annet, dagens politiske tilstand i Washington minner om Keiserens nye klær. Det man ser er ikke pent.

Sigurd Neubauer er bosatt i Washington DC og har i mange år analysert Midtøsten og Gulf-statene. Han har blant annet publisert boka: *The Gulf Region and Israel: Old Struggles, New Alliances* (Kodesh Press, 2020). Neubauer er også forelegger av *Man & Culture Magazine*.

NUPI Norwegian Institute of International Affairs

Established in 1959, the Norwegian Institute of International Affairs [NUPI] is a leading independent research institute on international politics and areas of relevance to Norwegian foreign policy. Formally under the Ministry of Education and Research, NUPI nevertheless operates as an independent, non-political instance in all its professional activities. Research undertaken at NUPI ranges from short-term applied research to more long-term basic research.

NUPI
Norwegian Institute of International Affairs
C.J. Hambros plass 2D
PO Box 8159 Dep. NO-0033 Oslo, Norway
www.nupi.no | post@nupi.no

Photo: Wikimedia Commons/CC 4.0

